

novootkrivena marina

Delovala je na nas kao otkriće, a ipak to nije bila. Znali smo je po blistavo napisanim esejima, objavljivanim u beogradskom »Ruskom arhivu«, ne po njenju poeziji. Za razliku od mnogo manje darovitih ruskih liričara, na naš jezik skoro da nije prevedena. Čitali smo o njoj (na našem jeziku pojavio se izvod Slonjimove knjige »Siluete ruskih pisaca«, gde je jedna studija posvećena Cvetajevoj), ali je intimito nismo znali. Bilo je potrebno da je po drugi put otkriju u njenoj otadžbini, pa da se njeno ime počne i kod nas pominjati. Po drugi put, jer je Ilja Erenburg još 1921 godine govorio o Cvetajevoj kao majstoru: »Nedavni početnici: Majakovski, Jesenjin, Cvetajeva, Pasternak, postali su majstori« (predgovor knjizi »Poezija revolucionarne Moskve«, Berlin, 1921, str. 4). A od tada se njeno ime dugo nije pominjalo, mada je jedan veliki ruski pisac jednom prilikom izjavio da smatra Cvetajevu najvećim žvrim ruskim pesnikom. I tako, sve tamo do kraja 1956 i početka 1957 godine, kada taj isti Ilja Erenburg, nekada i sam pesnik, po prvi put objavjuje njene pesme i piše im nadahnuti predgovor. I danas, bez obzira na razne opore, njeno je mesto osigurano u velikom savezdu ruskih pesnika: Blok, Jesenjin, Majakovski i Pasternak.

Sa svojim velikim savremenikima Cvetajeva domalo deli i njihovu sudbinu. Rođena 1892 u Moskvi, doživela je i preživela jedan rat i tri revolucije. Kao i Blok i Pasternak rođena je u odrasla u intelektualnoj sredini, čiji je pečat i ponašanje. (Marinin otac bio je profesor u umetnosti.) Ono što je za Pasternaka bio stari nemački univerzitetski grad Marburg, za Marinu je bio Pariz, Sorbona, gde je buduća pesnikinja studirala suncem obasjanu, veselu provansalsku umetnost trubadura. Zato je i toliko sunce u njenoj poeziji, toliko strasti, toliko ognja. Valjda je zato Slonjin i naziva najstrastnijom poeteskom ljubavi u ruskoj poeziji. U Oktobru 1917 Marina je podelila sudbinu mnogih ruskih intelektualaca iz njene društvene sredine. I dok su Blok i Jesenjin prihvatili Revoluciju, ne shvativši je doduše do kraja, Cvetajeva ju nije ni »metafizički« primila. Posle objavljivanja prve zbirke pesama »Ver-

stye«, Moskva, 1921 i skaske-poe-me »Car devica«, Moskva 1922, napuštala je svoju Moskvu u kojoj je odrasla i koju je tako nežno volela, a zatim i svoju Rusiju. Povukla se u emigraciju, u Pariz, koji nije bio više grad njene vedre mladosti i u kome je sada jela gorak hleb izgnanika. U pesmama iz tog doba veličala je bele, a u sebi tugovala za svojom izgubljenom matuškom. Ne nosi uzalud jedna njena knjiga iz perioda emigracije naziv »Poste Rusije«, jer je za nju postojala samo Rusija i kada su se počeli gomilati crni oblaci rata, Marina je osetila da opasnost preti i njenoj zemlji. Posle Minhena, ispevala je niz pesama posvećenih tragediji bratskog češkog naroda, a kada je buknuo rat vratila se u svoju zemlju kao osveđeni antifasista. Ali su tamo već počeli bili da je zaboravljaju i Marina se našla, usamljena, nepotrebna. Ona je kao i Jesenjin počela uvidati da »drugi mladići pevaju druge pesme«, dok se činilo da je takva lirika, kakvu su pisali Jesenjin i ona, njihovoj zemlji suvišna. I završila je svoj život isto kao Jesenjin i Majakovski, u šumi kraj Moskve 1941 godine.

Marina je pripadala akmeizmu — književnom pokretu koji je na njoj ostavio i loših i dobrih tragova. Marina je morala da poboljuje akmeističku neprirrodnost, egzotičnost, nedovoljno udubljanje u stvarnost, u hod istorije. Najveći akmeistički pesnici, velika imena u istoriji ruske poezije — Gumiljov, Ahmatova i Mandelštam postali su strani Revoluciji. Veoma talentovani Gumiljov, šef škole i učitelj mladih pesnika, stran do neprijateljstva, koje je morao da plati svojim životom. No, istovremeno, ovi pesnici bili su veliki umetnici i veliki liričari. Od njih se Marina naučila poetskom majstorstvu, sažetosti i ekspresivnosti. Biće da je od njih primila smisao za slike i osećanje Istoka, koje će pesnikinja dočnije privesti evrazijskom pokretu. Otuda i ona sinteza između prošlosti i sadašnjosti, Istoka i Zapada. Velika patriotkinja, Cvetajeva je gajila posebnu ljubav prema starom kulturnom jeziku Kavkaza — Gruzinima. Plod te ljubavi su prevodili na ruski jezik veliki epičara Gruzije — Važe Pšavele.

No pogrešili bismo kada bismo Cvetajevu isključivo svodili na akmeizam tretirajući je kao njegovog epigona (kako je nekada činila sozatska i vjerska književna enciklopedija). Njen najomiljeniji pesnik bio je i najveći pesnik njene epohe, i kao ona (»Poema kraja«) veliki pesnik tragičnog osećanja života — Aleksandar Blok. Njemu će ona posvetiti svoje divne »Pesme Blok«, započete u Rusiji a štampane u Berlinu 1922 godine. A preko Bloka ona se veže i za Puškina, a preko njega i za sve klasično blago ruske poezije.

Pored poezije, esejistika zauzima posebno mesto u njenom umetničkom opusu. Većito pokretan duh, čudljiv i varničav, Cvetajeva je pisala prozu kakvu teško da je još ko ostvario u ruskoj književnosti. Tu ona spada u porodicu velikih majstora ruskog stila kakvi su bili Andrej Bjeli i Aleksej Remizov. Po sugestivnosti njena proza nadmaša čak i onu Remizova. U njoj je ona takođe učenic velikog majstora iskrenosti, neoromantičara Bloka, koji je mlade pisce upućivao da slušaju samo svoje srce. Zato u Cvetajeve nema ni traga dogmatičnosti ili konformizma, već samo jedan veliki i idealizirani mozak i srca. Zato oni njeni široki afiniteti koji podjednako prihvataju i Puškina i Majakovskog i Pasternaka i gotovo nepoznatog mladog pesnika samoubicu Gronskog. Njena široka erudicija omogućuje joj da u isto vreme doživi i Antiku (poema »Tezeje«) i letopisca Pimena i Rokoko i moderne umetnike, pesnika Vološina ili slikarku Nataliju Gončarovu. Zato se u njenom delu ne dodiruju samo prošlost i sadašnjost, nego se prožimaju i žive intenzitetom jedine velike umetnosti koja traje od Altamirske pećine do naših dana i čije je jedino merilo snaga sagorevanja pri poniranju u nedosežne dubine ljudskog duha.

Marina Cvetajeva je u istinskom smislu moderan pesnik; nervozni ritam njene poezije je ritam krvi čoveka Dvadesetog veka, njena epičnost — epičnost naših unutrašnjih preživljavanja, a ogromna amplituda njenog poetskog razmaha odgovara širokoj klavijaturi afiniteta savremenog čoveka i njegove težnje za sintezom.

marina cvetajeva

pesnik i vreme

(nastavak sa 3 strane)
— ne je takode odgovor! — Pa čak ni nasušnost ovog ili onog odgovora na događaje (pesnik je sam događaj svoga doba, i svaki njegov odgovor na taj samodogađaj, svaki samoodgovor biće odjednom odgovor na sve)...

... Gradanin je većinom u stvarima umetnosti savremenik prethodnog pokolenja, tajst umetnički je sam sebi otac, deda i pradeda.

Gradanin u stvarima umetnosti ispada iz stroja u tridesetim godinama i sa gledišta svoje tridesetogodišnjice neuzdržljivo se kotrlja nazad preko nerazumevanja tuđe mladosti — ka nepoznavanju sopstvene mladosti — ka nepriznavanju ikakve mladosti...

... Vole i znaju Pasternaka, to jest sadašnji savremenici Borisa Pasternaka, ali ne njegovi vršnjaci, četrdesetogodišnjaci, već njihova deca, koja će takode nekad zaostati, umoriti se, slediti se na tome, ako se ne otkotrljaju negde iza Bloka, i dalje, u zemlju otaca, zaboravljajući da je ona u svoje vreme bila zemlja sinova. A negde, u zaštitnoj boji neizvesnosti, luta među nama onaj, budući — već postojeći — ko-

ga bi još kako voleli njegovi dvadesetogodišnji vršnjaci, samo kad bi ga znali. Ali oni ga ne poznaju. Ni on sam sebe još ne poznaje. On je sam za sebe još poslednji od svih. O njemu znaju samo bogovi i — njegova prazna sveska sa udubljenim tragom njegovih laktova. Nikome nije dato da pozna dvadesetogodišnjeg Borisa Pasternaka.

Iz svega ovde rečenog jasno je da odlika savremenosti nekoga pesnika nikoliko ne leži u njegovom opštem priznanju u svoje vreme, dakele u kvantitetu, već u kvalitetu te odlike. Opšte priznanje pesnika može biti i posmrtno. Ali savremenost (uticaj na kvalitet svoga doba) uvek je za života, jer u umetnosti samo kakvoća igra ulogu...

... Neke ne razumeju svi, neke ne shvate sve odjednom, dovoljno je da oni uzrok nerazumevanja traže u sebi, a ne u piscu. — »Zašto, Vladimire Vladimiroviču, — pitanje radnika upućeno Majakovskom, — kad vi čitate mi sve razumemo, a kad samie... — »Učite da čitate, deco, učite čitatile...

... Savremenost nije celo moje vreme. Savremenost je karakteristična doba, ono po čemu će suditi o

njemu: nije porudžbina, već svojstvo.

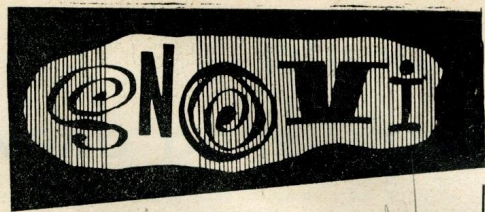
Savremenost je sama po sebi odabiranje. Istinski savremeno jeste ono što je u vremenu — večno, zato, osim karakteristike za dato vreme, svojevremeno je uvek savremeno — svemu, naprimer Puškinova pesma »Moru«, sa senima Napoleona i Bajrona na večnoj pozadini okeana.

Savremenost u umetnosti je uticaj boljih na još bolje, to jest suprotno svakidašnjosti: uticaj gorih na još gore. Sutrašnje novine već su zastarele. Iz čega izlazi da većina okrivljenih za »savremenost« ne zaslužuju tu optužbu, jer greše samo prevremenošću, pojam isto tako suprotan savremenosti kao i vanvremenosti. Savremenost: stalna privremenost. Ko će od nas biti naš savremenik? Stvar koju utvrđuje tek budućnost i tačna samo u prošlosti. Savremenik je uvek — manjina.

Savremenost nije celo moje vreme, ali isto tako i cela savremenost nije jedna od njenih pojava. Epoha Getca je jednovremeno i epoha Napoleona i epoha Bajrona. Savremenost je zbir najboljeg...

... Treba biti savremenik — stvarati svoje doba, a ne izražavati ga. Da, izražavati ga, ali ne kao ogleđalo, već kao štit. Biti savremenik — stvarati svoje doba, to jest boriti se za devet desetina u njemu, kao što se boriš sa devet desetina prvog koncepta...

(»Ruski arhiv«, XVI—XVII, 1952, Beograd)

marina cvetajeva

»Budi šta hoćeš, ali budi ceo
nikad polutan, nikad podvojen.«
IBZEN

IZ »PESAMA BLOKU«

I

*Ime je tvoje — ptica u ruci,
Ime je tvoje — komadić leda na jeziku,
Jedan jedinstveni pokret ustiju,
Ime je tvoje — pet slova.
Ubrvačena lopta u letu,
U ustima dobošić srebrn.*

*Kamen bačen u ribnjak tib,
Bućnuće kao što tebe zovu,
U lakom udaru kopita noćnih
Gromko ime tvoje zagmi,
I nazove ga u slepo oko
Zvonko škrgetavi oroz.*

*Ime je tvoje — ali, ne! —
Ime je tvoje — poljubac u oči,
I nežan mraz kapaka mrtvih,
Ime je tvoje — poljubac u sneg,
Izvorski, ledan, plavi guljaj...
S imenom tvojim — dubok je san.*

Moskva, 15 aprila 1916

VI

*Kod mene u Moskvi — kupole gore!
Kod mene u Moskvi — zvonici zvonel!
U redu grobnice kod mene stoje,
Carice i carevi spavaju u njima.*

*I ne znaš ti da zorom u Kremlju
Lakše se diše no na celoj zemlji!
I ne znaš ti, da zorom u Kremlju
Molim ti se do zore.*

*I prolaziš ti nad svojom Nevom,
U to vreme dok nad rekam Moskvom
Stojim oborene glave
I gase se fenjeri.*

*Svom nesanicom ja te volim,
Svom nesanicom ja te slušam —
U to vreme kad po celom Kremlju
Bude se zvonari.*

*No nek se moja reka sa tvojom rekam,
No nek se moja ruka sa tvojom rukom
Ne slije, Radosti, sve dotle
Dok ne dagna zora zore.*

7 maja 1916

VI

*Mišljabu — čovek!
I ostavili ga da umre,
Umro je sada, Zauwek,
— Plaćite za mrtvim anđelom!*

*On je na zalasku dana
Pevao lepotu večernju.
Tri vaskova ognja
Trepere licemerna.*

*Polazabu od njega zraci, —
Strme žarke po snegu!
Tri sveće voštane
Sunca! Svetlonosnomet!*

*O pogledajte — kako su
Kapci tamni upali!
O, pogledajte — kako su
Njegova krila stonljena!*

*Čec čita crni,
Krstje se ruke prazne!...
— Mrtav pesnik leži
I vaskrsnuće praznuje.*

9 maja 1916